

**Filosoofia ühes kasvatusteadusega : [õppekavad :
gümnaasiumi IV ja V klass]. - [Tallinn : s.n.], 1934 (Tallinn
: Täht). - 7, [1] lk. ; 24 cm.**

B14889110

EST.MF. 3464

FILOSOOFIA

1(0.75)

NEIS KASVATUSTEADUSEGA.

EESMÄRGID.

Filosoofia õpetamise eesmärgiks gümnaasiumis on:

1. arendada õpilastes filosoofilist mõtlemisviisi ja süvendada nende huve filosoofiliste küsimuste vastu, et neis tekiks püsiv tahe teadusliku elu- ja maailmavaate järele;
2. arendada õpilastes kõlbelist ellusuhtumist;
3. tutvustada õpilasi olulisemate filosoofiliste mõistetega, meetoditega ja probleemide ning nende lahendamise viisidega;
4. ühtlustada üksikuis õppeaineis antud teadmisi nii metoodiliselt kui sisuliselt orgaaniliseks tervikuks.

Kasvatusteaduse õpetamise eesmärgiks gümnaasiumis on:

1. arendada õpilasis pedagoogilist mõtlemist ja ellusuhtumist, eriti armastust lapse ja ta kasvatuse vastu;
2. arendada õpilasis arusaamist kodust kui kasvatustegurist ja sisendada neisse armastust selle vastu;
3. anda ülevaade lapse vaimsest arengust ja tutvustada õpilasi kasvatuse, eriti koduse kasvatuse põhiküsimustega.

ÕPPEKAVA.

IV klass.

Humanitaarharus ja majapidamisharus tunnikavaga C₂ — 2 tundi. Majapidamisharus tunnikavaga C₁ — 3 tundi.

Õpetamisülesanded:

1. tutvustada tähtsamate hingeliste nähtuste ning nende uurimisviisidega;
2. ühes hingeliste nähtustega käsitlemisega tutvustada lapse vaimse arenguga¹⁾);
3. süvendada arusaamist kõlbelise isiksuse struktuurist, kõlbelistest väärtustest ja kõlbluse olust.

K a v a.

Filosoofia mõiste, ülesanded, liigitelu, tähtsus.

Psühholoogia aine, ülesanded ja meetodid. Organism ja hingeelu.

Aisting. Taju. Kujutlus ja assotsiatsioon. Mälu ja õppimine.

Tähelepanu. Fantaasia. Mõtlemine ja keel. Intelligents.

¹⁾ Püstklambresse võetud osad kuuluvad ainult majapidamisharu kavva.

6792
Tähtsamatel isiksus. Isiksus.

[Lapse vaimne elu, selle omapära ja arenguastmed.]

Kõlbline isiksus. Tahtevabadus. Süüme. Voorused.

Objektiivsed väärtused: perekond, rahvus, isamaa; riik; kultuur; humaniteet; religioon.

Kõlbluse olu: õndsus; kasulikkus; hüve.

V klass.

Humanitaarharus ja reaalharus¹⁾ — 2 tundi. Majapidamisharus tunnikavaga C₁ — 4 tundi, tunnikavaga C₂ — 3 tundi.

Õpetamisülesanded:

1. selgitada kasvatusteaduslikke põhiküsimusi;
2. selgitada kodu kui kasvatusteguri tähtsust ja ta vahekorda teiste kasvatusteguritega;
3. tutvustada koduse kasvatusel tähtsamate voolude ja vahenditega;
4. tutvustada loogika elementide-õpetusega ja teaduste metodoloogia tähtsamate küsimustega;
5. anda ülevaade tähtsamaist filosoofilistest probleemidest ja nende lahendamise viisidest.

K a v a.

[Kasvatuse mõiste, ülesanded ja piirid. Isiku kujunemist mõjustavad tegurid. Kasvataja isik ja selle suhe kasvandikuga.]

Kodu kui kasvatustegur. Lasteaiad ja -kodud koduse kasvatusel täiendajaina ja asendajaina. Kool õppe- ja kasvatusasutusena. Eesti koolisüsteem. Kooli ja kodu koostöö.

Tähtsamaid kasvatusel süsteeme (J. J. Rousseau, J. H. Pestalozzi, Fr. Fröbel, M. Montessori).

Koduse kasvatusel vahendid. Kasvatusraskused ja kasvatusvead. Kasvatuse suubumine endakasvatusse. Kõlbline isiksus kasvatusel lõppeesmärgina.]

Loogika mõiste, ülesanne ja tähtsus. Mõiste; otsustus; järeldus, süllogism. Loogilised põhilausead.

Definitsioon. Liigitus ja klassifikatsioon. Deduktsioon ja deduktiivne meetod. Induktsioon ja induktiivsed meetodid. Loodusseadus. Hüpootees ja teooria. Tõenäolisus. Analooogia. Tõestus ja tõestuse vead. Teaduste erinevus ja liigitus.

Tunnetus: taju ja kogemus; mõtlemine ja olu; mina ja tegevlikkus.

Olemine ja tema olu: aine ja vaim. Olemise ehitus: põhjuslikkus; otstarbekohasus (teleoloogia); vabadus.

SELETUSKIRI.

Üldmärkmeeid filosoofiliste ainete õpetamise kohta.

Filosoofilised ained oma iseloomult vajavad õpetamisel vabadust enam kui ükski muu gümnaasiumi õppeaine. Seepärast käes-

¹⁾ Reaalharus tuleb V klassis käsitleda ka IV kl. kursust.

...vaid formuleerib õpetamise eesmärgid ja ülesanded ning ...õppekava ainult üldjoontes, jättes selle üksikasjalisema aiasutamise aineõpetaja ülesandeks.

Loomulik järjekord filosoofia käsitlemisel gümnaasiumis on järgmine: humanitaarharus pärast lühikest sissejuhatavat tutvumist filosoofia mõistega ning ülesannetega siirdutakse IV klassis psühholoogia kursusele, millega seoses võetakse läbi kõlbluse probleemid; V klassis algab kursus loogikaga ja loogikale järgnevad filosoofia peaprobleemid. Reaalharus on järjekord üldjoontes sama (arvestades tundide vähesust, võib loogika põhijooni lühendatult käsitleda ka koos mõtlemise psühholoogiaga). Majapidamisharus pärast üldist sissejuhatust, kus filosoofia mõistega ühenduses käsitletakse ka kasvatusteaduse suhet filosoofiaga, siirdutakse IV klassis psühholoogia kursuse läbivõtmisele, millega seoses tuleb õpilasi tutvustada laste vaimse arenguga (ilma et selleks oleks vaja eritunde); psühholoogiale järgnevad kõlbluse probleemid; V klassis siirdutakse kasvatusteaduse käsitlemisele, millele järgnevad loogika ja filosoofia peaprobleemid (majapidamisharus tunnikavaga C₂ võib loogika põhijooni lühendatud kujul käsitleda ka koos mõtlemise psühholoogiaga).

Filosoofilise ainetiku õpetamise lähtekohaks on õpilane oma arengu taseme ning teadmistega, mida parandatakse, täiendatakse ja süstematiseeritakse, kusjuures kaasõpilased ise jõudu mööda aktiivselt kaasa aitavad.

Õpetamisel esitatu ainetiku probleemide kujul, mis kutsuvad esile õpilasi mõttevahetusi. Filosoofia peaprobleemide käsitlemisel on see nõue kergesti teostatav, aga ka teiste osade läbivõtmisel tuleb tundides käsitledavat materjali esitada võimalikult probleemikujuliste üksustena. Ei ole niivõrd tähtis aastas vaadeldavate probleemide hulk kui võrd see viis, kuidas neid läbi töötatakse. Oluline on, et õpilasi ei jääks ükski käsitledav küsimus võõraks, vaid et see looks neis alatise elevuse ning sunniks neid otsima lahendusi. Seepärast on soovitatav lasta õpilasi iseseisvalt läbi töötada üksikuid probleeme, näit. referaatide kujul.

Õppetöö tuleb korraldada nii, et ergutatakse õpilasi isetegevusele, milleks filosoofias ja kasvatusteaduses ei puudu võimalusi. Näiteks avaldub isetegevus enesevaatlemises, üksikute psüühiliste nähtuste (nagu unenägude) kauemat või lühemat aega kestvas ülestähendamises, klassis korraldatud psühholoogiliste katsete kokkuvõtmises, loogiliste harjutuste koostamises, võõraste mõttekäikude analüüsimises, filosoofiliste teostega tutvumises ja kasvatusteaduses lapse hingeelu allikate (nagu joonistuste, keeleliste väljenduste) bankimises.

Tõsiselt tuleb järele mõelda õppetöö vaatlikustamise küsimuse üle, kuigi ei tohi ka unustada õpilase tutvustamist abstraktsete mõttekäikudega. Tavaliselt on kasvava noore mõtlemisviis väga piiratud dimensiooniga: ühelt poolt ta ei suuda küllalt konkreetselt mõtelda, teiselt poolt aga eksib ära, kui on tarvis tõusta teooriasse. Üldiharidusliku gümnaasiumi üheks ülesandeks on sellise piiratud mõtlemisviisi avardamine mõlemas suunas. Filosoofiliste ainete õpetamise vaatlikustamist võimaldavad näited, katsed, tabelid, diagrammid, skeemid, abstraktsete mõttekäikudega harjutamine aga sünnib näiteks mõistete võrdlemise ja õpetuste kriitika abil.

Sidet tuleb luua kõigi teiste õppeainetega. Selleks on filosoofia ja kasvatusteadus enam kohustatud kui ükski teine õppeaine, et õigustada koolis õpetatavate üksikainete paljust õpilaste silmis, kellele see paljus näib juhusliku ja sidumatu materjali kuhjumisena. Kuid samuti tuleb siduda ka üksikuid filosoofia osi süstemaatilisel orgaaniliseks tervikuks.

Gümnaasiumi filosoofiliste ainete üksikud osad on mitmeti üksteisest erinevad. Seepärast ei ole võimalik tarvitada kogu filosoofilise ainetiku kohta üht ja sama meetodit, vaid alati tuleb panna tähele aine iselaadi ja meetodit kohandada sellele.

Erimärkmeid filosoofiliste ainete õpetamise kohta.

a. Psühholoogia.

Psühholoogiat tuleb õpetada moodse teadusliku psühholoogia vaimus, hoidudes igasugusest ebateaduslikust populaarpsühholoogiast. Aine käsitlemine olgu võimalikult konkreetne ja asjalik; seejuures harjutatagu õpilasi psüühiliste nähtuste iseseisvale ja täpsele vaatlemisele, analüüsimisele ja kirjeldamisele nii enese kui ka teiste juures.

Vastavalt sellele suurele tähtsusele, mida omab moodses psühholoogias eksperiment, peab see seisma tähtsal kohal ka psühholoogia õpetamisel gümnaasiumis. Klassis korraldatavad katsed peavad vastama järgmistele nõuetele: a) iga katse olgu vastuseks selgesti ja täpselt formuleeritud küsimusele; b) katse olgu selline, et õpilased võiksid kas ise kõik sellest osa võtta (massiline katse) või aktiivselt jälgida katse korraldamist teise isikuga, sel teel katsele kaasa elades; c) katse olgu seda laadi ja sedavõrd õpetaja poolt tehniliselt ette valmistatud, et selle korraldamine tunnis ei nõuaks liiga palju aega. Kuna tundide arv klassis on piiratud, siis on soovitatav korraldada väljaspool klassitunde väike psühholoogiline praktikum õpilasile.

Eksperimendi kõrval tuleb üksikute väidete selgitamiseks, illustreerimiseks ja tõestamiseks tarvilisel määral tarvitada ka teisel teel saadud materjali, nagu näiteid igapäevases elust, biograafiaist, ilukirjandusest. Eriti tuleb seda silmas pidada keerulisemate hingeliste nähtuste juures, mida nii kerge ei ole tahteliselt välja kutsuda ja kus seetõttu katse korraldamine on piiratud.

Paralleelselt normaalse täiskasvanud inimese hingeelu nähtustega tuleb vastavate küsimuste juures esitada andmeid ka lapse- ja loomapsühholoogia ning psühhopataloogia alalt. Üksikute küsimuste läbivõtmisel jälgitagu vastavalt ka psühholoogia rakenduslikku külge.

Üksikute käsitletavate küsimuste kohta tuleb veel järgmist tähendada. Andmeist närvikava ja meeleorganite anatoomia ja füsioloogia alalt tuleb piirduda minimaalsega, jättes nende alade üksikasjalisema käsitletu loodusteaduse ülesandeks. Aistinguid tulevad üksikasjalisema vaatluse alla ainult nägemis- ja kuulmisaistingud, teiste aistingute liikide kohta antagu lühike ülevaade. Taju

käsitlemisel tuleb lähemalt peatuda ruumi-, samuti ka kuju-, aja- ja liikumistajul. Mälu juures tuleb peatuda ka ütlustepsühholoogial. Üksikasjalisemat käsitlemist vajavad küsimused, mis omavad suure tähtsuse meie aja teaduslikus psühholoogias, samuti ka igapäevases elus, nagu näit. õppimise protsess (õppimine inimese ja loomade juures), mõtlemine, intelligents, emotsioon, refleksid ja instinktid, tahe, karakter. Seoses fantaasiaga tuleb tähelepanu pöörata ühennägudele. Isiksuse probleemi tuleb käsitleda nii, et siirdumine kõlb- lusele oleks loomulik.

Kui jätkub aega ja kui õpilaste enamikul on vastav huvi, siis on soovitatav käsitleda seoses esteetiliste elamustega mõni elulisem küsimus esteetikast või ühenduses usuliste elamustega mõni üldhariduse seisukohalt tähtsam probleem usupsühholoogiast.

b. Loogika.

Loogika õpetamise ülesandeks gümnaasiumis on arendada õpilasis selget, täpset ja järjekindlat mõtlemist. Seejuures tuleb loogika õpetamisel silmas pidada, et loogika ei ole õpilastele täiesti uus aine, kuna õpilased on sellega teatava määran tegelikult juba tutvunud teiste õppeainete läbivõtmisel. Loogikatundide ülesandeks jääb eeskätt tundmaõpitu teadvusse tõstmine, parandamine, täiendamine ja süstematiseerimine. Õpetamist ennast tuleb vaatlukustamise ja isetegevuse huvides kujundada võimalikult praktiliseks, tarvitades küsimuste läbivõtmisel rohkel määral skeeme, näiteid, harjutusi jm. Näited ja ülesanded olgu elulised ja õpilastele arusaadavad. Ka on vajalik, et õpilased ise leiaksid sobivaid näiteid, ülesandeid ja harjutusi ning õpiksid analüüsima ja kritiseerima kaasõpilaste kui ka teiste inimeste suulisi ja kirjalikke mõtteavaldusi loogika seisukohalt.

Elementaarloogikat, kuigi tal ei puudu oma väärtus, tuleb õpetamisel siiski võimalikult piirata. Sellekohaselt tuleb mõisteõpetuses selgitada ainult mõiste sisu ja mahu küsimust, mõiste liikidest peatagu eeskätt ainult kogu- ja üldmõiste eraldamisel, kuna selles sagedasti eksitakse. Otsustuse õpetuses käsitletagu samuti ainult tähtsamaid ja edaspidise kursuse seisukohalt vajalikke küsimusi, nagu näit. liigitus kvaliteedi ja kvantiteedi järgi ja otsustuste vasturääkivus. Süllogismi vormidest on vaja peatuda, laskumata selle figuuride ja mooduste erinevuse üksikasjusse, ainult lihtsamate (kategoriline, hüpoteetiline, disjunktiivne) ja teaduslikus tõestuses tarvitavamate (näit. lühendatud süllogism) juures.

Rohkem rõhku loogika kursuse läbivõtmisel tuleb panna metodoloogilistele küsimustele. Juba mõiste defineerimise ja liigitamise küsimusi tuleb seepärast laiendada, metodoloogilisi küsimusi juurde tõmmates. Lähemalt ja üksikasjalikumalt on vaja käsitleda deduktiooni ja selgitada selle rakendamist matemaatilises tõestuses, peatudes aksioomi (postulaadi) omapära juures. Induktiooni selgitamisel näidatagu, kuidas põhjuse ja tagajärje suhe tehakse kindlaks, rakendades eksperimenti ja vaatlust Mill'i meetodite ja hüpoteesi abil. Samuti tuleb, silmas pidades selle suurt tähtsust nüüdisaja teadustes, selgitada juhuse mõistet ja teaduslikke abimeetodeid: analoogiat ja tõenäolisust. Tõenäolisuse käsitlemisel on soovitatav

selgitada mõnd statistilist meetodit või väärtust. Teaduse käsitlemisel vajab erilist väljatõstmist sagedamini esinevate ja tähtsamate loogiliste vigade selgitamine. Üleminekul reaalteaduste erinevustele ja liigitusele lähtutagu looduseaduse mõistest, mille taotlemine teadusteadusi eraldab vaimuteadustest, eriti ajaloolistest teadustest. Teaduste erinevuse ja sellel baseeruva liigituse käsitlemisel tuleb erinevuste kõrval rõhutada ka ühtivaid momente, mis teadusi seovad ühiseks tervikuks.

c. Filosoofia peaprobleemid.

Filosoofia taotleb maailma- ja eluvaadet. Aga see ei tähenda, et gümnaasiumi filosoofia kursuses õpilastele peaks mingit maailmavaadet dogmaatiliselt pakkuma või laskma omandada. Tähtis on siin kriitilise mõtlemise ja maailma- ning ellusuhtumise arendamine. Seepärast tuleb õppetöö korraldada nii, et õpilased saaksid gümnaasiumi lõpetades võimelisteks omandama maailma- ja eluvaadet, mis välja kasvab nende eneste iseseisvaist otsustumisist. Selleks tuleb igal õpetajal valida välja omakohased meetodilised võtted, milledega ta arvab kõige enam andvat edasi filosoofilist vaimu. See teeb lõpuks igale õpilasele möödapääsmatuks kindla maailma- ja eluvaate väljakujundamise, mis on omakorda olulise tähtsusega isiksuse lõplikuks kujunemiseks.

Vajalik on filosoofia õpetamisel kanda ette tüübilisemaid katkeid tähtsamaist filosoofilistest teostest. See võib sündida kas klassis või väljaspool klassi õpilasringides.

Filosoofia mõiste esialgne selgitamine sünnib humanitaar- ja majapidamisharudes IV klassi algul. Alata võib seda näiteks filosoofia võrdlemisega teiste inimvaimu avaldustega, nagu kunst ja usk. Edasi võime minna filosoofia ja üksikteaduste võrdlemisele, katsudes selgitada, mille poolest erineb filosoofia viimastest. Sellega on juba mitmed filosoofia olulised tunnused üles leitud. Täiendada tuleb seda filosoofia mõiste ajaloolise arengu vaatlusega mõne tüübilisema näite toomise näol. Seda esialgset filosoofia mõistet tuleb viimistella V klassi lõpul, kui filosoofia üksikute osadega ollakse juba tuttav.

Kõlblusele tuleb siirduda psühholoogia kursuse viimselt küsimuselt — isiksusele. Seepärast on vaja kõlbluse käsitlemisel lähtuda kõlblisest isiksusest ning tema vaimse struktuuri analüüsist. Isiksus muutub kõlbliseks inimühiskonnas, kui ta käitumine on seoses ühiskonna hüveoluga. Selline käitumine nõuab isiksusele tahtevabadust eetilises mõttes, s. t. kõlbeline isiksus valib toimingute puhul neid motiive, mis on seoses ühiskonna hüveoluga. Siis tekib isiksuses kindel kõlbeline käitumise mõõt — süüme, mille kaudu arenevad isiksuses püsivad kõlbelised tahtesuunad — vourused, näiteks õiglus, mehisus, enesevalitsemine, ligimesearmastus jm. Edasi tuleb siirduda vaimse elu kõrgemate väärtuste käsitlemisele, lähtudes ka siin algelisemast väärtusest — perekonnast ja jõudes välja kultuurile, humaniteedile ning religioonile. Seejuures on tarvis alati rõhutada nende objektiivsete väärtuste elutähtsust ning elulähedust. Lõpuks tuleb lühidalt peatuda kõlbluse olu juures, arvustades eudaimonismi ja utilitarismi ning püüdes õpilasile selgitada hüvet kui kõrgeimat väärtust.

Filosoofia peaprobleemide käsitlemine algab V klassis, pärast seda kui õpilased on juba küllaldaselt määral tutvunud teadusliku mõtlemisviisiga loogika kaudu. Seejuures tuleb lähtuda sellest, mis õpilastele juba tuttav kas igapäevases elust või koolikursusest, ja võimalikult siduda üksikuid seisukohti antud probleemi lahendamise ja üksikuid probleeme üksteisega, näidates, kuidas raskused, mis on seotud ühe seisukohaga, viivad teistele seisukohtadele. Silmas pidades filosoofilise uurimise üldist iseloomu tuleb üksikute probleemide juures tõsiselt hoiduda igasugusest dogmatismist nende käsitlemisel, seades iga kord oma peaülesandeks selgitada antud probleeme ja ergutada õpilasi aktiivseks seisukohavõtmiseks probleemi suhtes. Kogu filosoofiliste probleemide käsitletu peab jääma moodse teadusliku filosoofia tasemele, toetudes selle tunnustatud esindajale, ja õpetajal tuleb hoiduda oma subjektiivsete seisukohtade liigse esiletõstmise eest.

Kava on soovitatav teostada järgmiselt. Alguses tutvutakse tunnetusega ja lähtutakse sellest, mis on antud igale õpilasele tema igapäevases elus — tajust. Analüüsides taju ja selle elemente ning meenutades psühholoogiast ammutatud teadmisi, selgub õpilasile, et taju võimaldab ainult subjektiivset kogemust, mis on osalise kehtivusega, kuna objektiivne teaduslik kogemus sõltub loogilismetoodilisest mõtlemisest. Peatudes empirismi ja selle tähtsamate esindajate juures selgub ka, et järjekindlalt läbiviidud empirism jõuab välja tunnetusteoreetilisele idealismile, millele on antud ainult teadvus ja selle sisu — sisemine kogemus. Analüüsides mõtlemist selgub, et mõtlemine on sihitud olule ja on üldise kehtivusega, aga seejuures kerkib esile püüde kogemust tuletada ainult mõtlemisest ja samastada mõtlemisega. Nüüd tuleks peatuda ratsionalismi ja tema esindajate juures, ning selgitada selle piire ja tutvustada õpilasi Kant'i õpetuse peateenega — ületada empirismi ja ratsionalismi ühekülgsusi. Ühtlasi oleks tarvis näidata neile neid raskusi, mis on seoses Kant'i õpetusega, selgitades transtsendentaalse idealismi ja kriitilise realismi seisukohti. Õpetaja peaks nüüd lähtuma „minast“ ja tema suhtumisest tegelikkusesse ja näitama, et probleemi lõplik lahendamine viib paratamatult tunnetuse probleemest metafüüsilistele probleemidele: olemise olule ja ehitusele. Metafüüsiliste probleemide käsitlemisel tuleb õpilasi tutvustada olemise probleemi tähtsamate lahendamise võimalustega (näit. dualism, materialism, spiritualism, monism) ja näidata nendele, et eriti materialism oma raudse põhjuslikkusega ning kvantitatiivse õpetusega ei suuda mingil viisil rahuldavalt seletada vaimse elu ja kultuuri kvalitatiivset ning dünaamilist struktuuri ega siin valitsevat otstarbekohasust ja vabadust.

d. Filosoofia reaalharu V klassis.

Reaalharu on filosoofia käsitlemiseks vähem tunde, mis tingib kursuse lühendatud läbivõtmise. Õppekava lühendamist tuleb korraldada nii, et selle läbi ei kannataks vastavate ainete tähtsamad osad. Loogika läbivõtmisel tuleb tõsta esile seda, mis puudutab loodusteadusi ja matemaatikat, näiteks nende teaduste metodoloogiat. Filosoofia peaprobleemidest tuleb käsitlele ainult kõlblus. Muidu tuleb arvestada eelpool tehtud märkmeid.

e. Kasvatusteadus.

Majapidamisharus lisandub filosoofia kasvatusalane viimast tuleb käsitleda eeskätt lapsevanema seisukohalt, seejuures aratades õpilastes armastust ja huvi lapse ja ta kasvatus vastu ka neil kordadel, kui selleks ei olda otseselt kohustatud emana või kasselise kasvatajana.

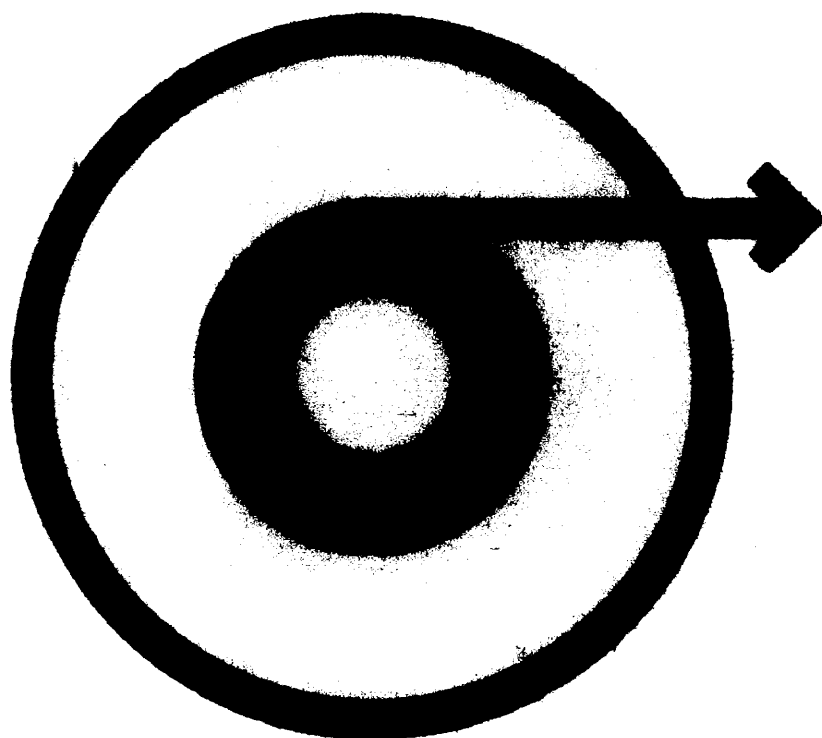
Psühholoogia käsitlemisel majapidamisharus lahkub geneetilisele probleemiasetusele. Tuleb selgitada vaimse mõistet ja lapse arenguloolist asendit, lapse arengu tempot ja lapse ja noorusea liigitamist arenguastmeisse, seejuures neid meid üksikult ligemalt iseloomustades. Aistingute, taju ja kujutluste käsitlemisel tuleb ligemalt peatuda nende arengulapse ja mõtlemise käsitlemisel lapse teooriate loomingul ja Lapsepsühholoogia seisukohalt pakuvad erilist huvi lapse fantaasia ja keele areng, mille tundmaõppimiseks m. s. on võimalik hankida konkreetset allikmaterjali. Üldse tuleb lapsepsühholoogia käsitlemist siduda õpilaste vaatlustega väikeste laste juures kas oma kodus ja tuttavais perekondades või lasteaedades ja -kodudes. Ühirduses majapidamise praktiliste töödega tuleks kasvatusteaduse õpetus korraldada nii, et iga õpilane võiks veeta 2—3 päeva mõnes lasteaias või -kodus. Selle kõrval tuleb õpilasi rakendada laste fantaasialoomingu produktide (joonistuste, kirjandite, voolimistöde, mängude jne.) kogumisele ja interpreteerimisele, õpilaste omade lapsepõlve mälestuste meenutamisele, ringküsimuste korraldamisele lastevanemate hulgas varem ühiselt koostatud kava järele jne. Nii peab õpilastel kujunema nende eneste poolt kogutud allikmaterjali ja järgnevate arutluste põhjal selge pilt lapse vaimse arengu tähtsamaist momentidest.

Kasvatusteaduse osas tuleb pärast põhiküsimumuste käsitlemist õpilasi tutvustada kodu kui põhjapaneva kasvatusteguriga ja teisi kasvatustegureid (lasteaedu ja -kodusid ning koole) vaadelda kui selle täiendajaid või asendajaid. Tuleb rõhutada kõigi kasvatustegurite koostöö tarvet ja näidata, milles see võiks seista. Kava loeteldud kasvatussüsteeme tuleb vaadelda nende sõltuvuses oma ajajärgu üldisest vaimsest struktuurist ja näidata, millist osa igaüks neist etendab kaasaegses pedagoogikas, silmas pidades eeskätt kodust kasvatust. Ligemalt võib seejuures peatuda Fröbel'i ja Montessori süsteemide võrdlusel. Kasvatuse vahenditest tuleks käsitleda peamiselt neid, mis tulevad arvesse koduses kasvatuses, nagu: sõnakuulmine ja vabadus, eeskuju, käsk ja keeld, tasu ja karistus, harjutamine ja järelevalve, mäng, mänguasjad, lasteraamatud jne. Kasvatusraskustest tuleks käsitleda sagedamini esinevaid, nagu laste vale, jonn, hirm, laiskus, raskused söögilauas jne., kasvatusvigadest tähtsamaid, nagu „liiga vara“ ja „liiga hilja“, järjekindlusetus, liigne hellitamine ja liigne karmus, kollitamine jne. Ka kasvatusteaduse tundidel tuleb kogu aeg siduda teooriat tõsielu faktidega. Analüüsid üsikujuhtumeid tuleb õpilasi õpetada vaadelda, arvustama ja hindama kasvatuslikke võtteid, mida tarvitatakse ümbritses. Õpilaste külaskäike lasteaedadesse ja lastekodudesse tuleb rakendada ka selleks otstarbeks.

Põhiküsimused

S 10684

SÄILIKU LÖPP

Filosoofia ühes kasvatusteadusega : [õppekavad :
gümnaasiumi IV ja V klass]. - [Tallinn : s.n.], 1934 (Tallinn
: Täht). - 7, [1] lk. ; 24 cm.

B14889110

EST.MF. 3464